17- EBVÂBU SUCÛDI'L-KUR'ÂN
1- Es-Secde, Yani “Elîf Lâm Mîm. Tenzîlu'1-Kitâb” Süresinin Secdesi Babi
2- Sad Süresi'ndeki Secde Babi
3- Ve'n-Necmi Süresi'ndeki Secde Babi
4- Müsrik Kisi Pis ve Onun Için Abdest Almak (Bahis Konusu) Olmadigi Halde, Müslümanlarin Müsriklerle Beraber Secde Etmeleri Babi
5- Es-secde Süresi'ni Okuyup da Secde Etmeyen Kimse Babi
6- "Izâ's-semâu insakkat" Süresindeki Secde Babi
7- Okuyucunun Secde Etmesine Tabi' Olarak Secde Eden Kimse Babi
8- Imam Secde Âyetini Okudugu Zaman (Yer Darligi ve Secde Edenlerin Çoklugundan Dolayi Secdede) Insanlarin Kalabalik Edip Sikismalari Babi
9- "Aziz ve Celik Olan Allah Tilavet Secdesini Vacib Kilmamistir" Re'yinde (Görüsünde) Bulunan Kimse Babi
10- Namaz Içinde Secde Âyetini Okuyup da, O Secde Âyeti Sebebiyle Hemen Secde Eden Kimse Babi
11- Kalabalik ve Sikisikliktan Dolayi Secde Etmek Için Bir Yer Bulamayan Kimse Babi

Rahman ve Rahim olan Allah'in ismiyle

17- EBVÂBU SUCÛDI'L-KUR'ÂN

(Kur'ân 'in Secde Edilecek Yerlerine Âid Bâblar) [1]

1-.....Abdullah ibn Mes'ûd (R) söyle demistir: Peygamber (S) Mekke'de iken Ve'n-Necmi Sûresi'm okudu da bunun sonunda secde yapti. O'nunla beraber olanlar da, bir ihtiyar müstesna (mü'min ve müsrik) hep secdeye vardilar. O ihtiyar kimse de bir avuç çakil veya toprak alip alnina götürdü ve: Bu kadari bana yeter, dedi. Iste o kimse ki, ben onu bundan sonra (Bedr'de) kâfir olarak öldürülmüs gördüm [2].

1- Es-Secde, Yani “Elîf Lâm Mîm. Tenzîlu'1-Kitâb” Süresinin Secdesi Babi

2-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Peygamber (S) cumua günü sabah namazinda Elîf Lâm Mîm. Tenzîlul-kitâbi lâ reybefîhî min RabbVl-Âlemîn, yânî es-Secde Sûresi ile Hel-etâ ale'l-insâni... Sûresini okur idi[3],

2- Sad Süresi'ndeki Secde Babi

3-.....Ibn Abbâs (R): Sâd Sûresi'ndeki secde, kat'iyetle emredilmis secdelerden degildir. Hâlbuki ben Peygamber(S)'i, bu sûrede secde ederken görmüsümdür, dedi [4].

3- Ve'n-Necmi Süresi'ndeki Secde Babi

Bu sûredeki secdeyi Ibn Abbâs, Peygamber(S)'den olmak üzere söyledi [5].

4-.....Abdullah ibn Mes'ûd (R) söyle demistir: Peygamber (S) Ve'n-Necmi Sûresi'ni okudu da bitiminde secde etti. Oradaki topluluktan hiçbir ferd kalmayip, muhakkak secde etti. O topluluktan bir kimse de bir avuç çakil veya toprak aldi da onu yüzüne dogru yükseltti ve: Bu kadari bana yeter, dedi. Yemîn olsun, ben o kimseyi sonra kâfir olarak öldürülmüs görmüsümdür [6].

4- Müsrik Kisi Pis ve Onun Için Abdest Almak (Bahis Konusu) Olmadigi Halde, Müslümanlarin Müsriklerle Beraber Secde Etmeleri Babi[7]

Ve Ibn Umer (R) abdestli olarak secde eder idi [8].

5-.....Bize Eyyûb, tkrime'den; o da îbn Abriâs(R)'tan tahdîs etti ki, o söyle demistir: Peygamber (S), Ve'n-Necmi Sûresi'ni okumakla secde etti. Ve Peygamberce beraber müslümânlar da, müsrikler de, cinn de, ins de secde etti. (Buhârî dedi ki:) Ve bu hadîsi Ibrâhîm ibnu Tahmân da Eyyûb'dan rivayet etmistir [9].

5- Es-secde Süresi'ni Okuyup da Secde Etmeyen Kimse Babi [10]

6-.....Atâ, îbnû Kuseyt'a söyle haber vermistir: Kendisi Zeyd ibn Sâbit'e, en-Necm Sûresi'nin sonundaki sucûddan sormus. Zeyd de Peygamber'in huzurunda Ve'n-Necmi Sûresi'ni okudugunu ve Pey-gamber'in bu sûrede secde etmedigini söylemistir.

7-......Zeyd ibn Sabit (R): Ben Peygamber'in huzurunda Ve'n-Necmi Sûresi'ni okudum, fakat Peygamber (S) bu sûre(nin bitimin)de secde etmedi, demistir [11].

6- "Izâ's-semâu insakkat" Süresindeki Secde Babi

8-.....Ebû Seleme (R) söyle demistir: Ben Ebû Hureyre(R)'nin, Izâ 's-semâu insakkat sûresini okuyup secde ettigini gördüm. Yâ Ebâ Hureyre, ben seni secde ederken görmedim mi? dedim. Ebû Hurey-re: Ben Peygamber(S)'i bu (sûrede) secde ederken görmeyeydim, secde etmezdim, dedi [12].

7- Okuyucunun Secde Etmesine Tabi' Olarak Secde Eden Kimse Babi

Ibn Mes'ûd da henüz çocuk oldugu hâlde, huzurunda secde âyetini okuyan Temîm ibn Hazlem'e;

Haydi, secdeye sen basla, çünkü bu secdede imamimiz sensin, demistir [13].

9-.....IbnUmer (R) söyle demistir: Peygamber (S), içinde secde âyeti bulunan sûreyi bize karsi okur ve secde ederdi. Biz de (O'na uyarak) secde ederdik. O kadar (kalabalik ve sikisik bir hâlde secde ederdik) ki, bâzilarimiz alnini koyacak yer bulamazdi [14].

8- Imam Secde Âyetini Okudugu Zaman (Yer Darligi ve Secde Edenlerin Çoklugundan Dolayi Secdede) Insanlarin Kalabalik Edip Sikismalari Babi

10-..... Ibn Umer (R) söyle demistir: Peygamber (S) biz yaninda oldugumuz hâlde secde âyetini okur ve secde eder, biz de O'-nunla beraber secde ederdik. Öyle ki bâzimiz (yer darligi ve çoklugumuzdan dolayi) alni için üzerine koyup da secde edecegi bir yer bulamayacak kadar kalabalik edip sikisirdik [15].

9- "Aziz ve Celik Olan Allah Tilavet Secdesini Vacib Kilmamistir" Re'yinde (Görüsünde) Bulunan Kimse Babi [16]

Ve Imrân ibn Husayn'a: Bir kimse secdeyi dinlemek için oturmamis oldugu (yânî dinleyici olmadigi) hâlde
secdeyi isitirse (nasil yapacak)? diye soruldu. îmrân:
Sayet o sûreyi dinlemek için oturmus olaydi, ne düsünüyordun ki! dedi. (Buhârî dedi ki) Imrân bu sözü ile, dinlemek için oturan kimse üzerine secde etmeyi vâcib görmüyor gibidir [17].
Ve Selmân Fârisî: Biz bunu dinlemek maksadiyle gitmedik (binâenaleyh secde etmeyiz), demistir [18].
Ve Usmân ibn Affân: Secde etmek ancak secde âyetini dinlemekte olana (yânî dinlemeyi kasdedip, ona kulak tutan kimseye) lâzim gelir, demistir [19],
Ve Ibn Sihâb ez-Zuhrî söyle demistir:
Insan ancak temiz olmasi hâlinde secde eder. Eger sen hazarda (yânî mukîm) iken secde edecek olursan,
kibleye yönelir secde edersin. Eger seferde binek üzerinde olursan secde sirasinda kibleye yönelmek senin üzerine borç degil, yüzünün bulundugu cihete (îmâ ile) secde edebilirsin [20].
Ve Sâib ibn Yezîd (82); kissa anlaticinin okudugu secde âyetinde secde etmez idi [21].

11-.....Bize Hisâm ibnu Yûsuf haber verdi. Onlara da. Ibnu Cureyc haber verip söyle demistir: Bana Ebû Bekr ibnu Ebî Miii^y-ke, Usmân ibnu Abdirrahmân'dan; o da Rabîa ibnu Abdillah el-Hüdeyr et-Teymî'den olmak üzere haber verdi. -Ebû Bekr ibnu Ebî Muleyke: Rabîa insanlarin en

hayirlilanndandir, demistir.- Yânî bana Ebû Bekr, Usmân'dan; o da Rabîa'dan; Rabîa'nin Umer ibnu'l-Hattâb'in meclisinde hazir bulunmus oldugunun kissasindan olmak üzere haber verdi ki, Umer (R), bir cumua günü minber üzerinde en-NahI Sûresi'ni okumus, nihayet secde âyetine geldigi zaman minberden inip secde etmis; insanlar da onunla beraber secde etmisler. Ertesi cumua oldugu zaman Umer, o sûreyi yine okumus, nihayet secde âyetine geldigi zaman: Ey insanlar, biz sucuda ugrayip geçiyoruz. Binâenaleyh her kim secde ederse, muhakkak sünnete icabet etmis; dogru yapmistir. Her kim de secde etmezse, ona da günâh,yoktur, demistir [22]. Ve Umer (R), kendisi de secde etmemistir.
Ve Nâfî\ Ibn Umer'den olmak üzere bu rivayette sunu ziyâde etmistir: Sübhesiz Allah Taâlâ (tilâvette) secde etmeyi farz kilmadi; istemekligimiz müstesnadir [23].

10- Namaz Içinde Secde Âyetini Okuyup da, O Secde Âyeti Sebebiyle Hemen Secde Eden Kimse Babi

12-.....Ebû Râfi' Nufey' söyle demistir: Ben Ebû Hurfcyre'nin ardinda yatsi namazini kildim. Ebû Hureyrei/sö's-.yemâi/ insûkr kat sûresini okudu da, secde yerinde secde etti. Ben: Bu secde ne oluyor? diye sordum. O da: Ben Ebû'l-Kaasim(S)'in arkasinda bu secdeyi yaptim. Binâenaleyh O'na kavusuncaya kadar ben bu secde yerinde hep yapip duracagim, dedi [24].

11- Kalabalik ve Sikisikliktan Dolayi Secde Etmek Için Bir Yer Bulamayan Kimse Babi [25]

13-.....Ibn Umer (R) söyle demistir: Peygamber (S), içinde secde âyeti bulunan sûreyi okur, secde ederdi. Biz de O'na uyarak secde ederdik. Hattâ bâzimiz alnim koymak için bir yer bulamiyordu [26]
.

---

[1] el-Müstemlî nüshasinda bu sekilde gelmistir. Digerlerinin rivayetlerinde "Bâbu mâ câe fî sucûdi'l-Kur'ân ve sünnetihâ (el-Asîlî'de: Ve sünnetihî) - Kur'ân'in secdeleri ve tilâvet secdesinin sünnetligi hakkinda gelen hadîsler babi" seklindedir. Ebû Zerr nüshasinda Besmele düsmüstür.
Kur'ân-i Kerîm'in ondört veya onbes yerinde okuyanin da, dinleyenin de secde etmesi gereken Secde âyetleri vardir. Elimizdeki basili Mushaf'larda bunlarin yalniz ondördü isaretlenmistir. Bu secde yerleri, sirasiyla sunlardir:

1. el-A'râf: 206
2. er-Ra'd:I5
3. en-Nahl:49-50
4. el-îsrâ:107
5. Meryem:58
6. el-Hacc:18, 77
8. el-Furkaan: 60
9. en-Neml:25 (-26; Mâlik ve Safiî'ye göre)
10. es-Secde:15
II. Sâd: 24 (Burada secde etmek Mâlik ve Safiî'ye göredir. Hanefî'ye göre burada secde yoktur.)
12. Fussilet:37
13. en-Necm:62
14. el-Insikaak:21
15. el-Alâk:19

Bu secde âyetlerinin sayisini onbesten on'a kadar indiren görüsler de vardir. Ibnu Ebî Seybe'nin Ibnu Mes'ûd'dan rivayetine göre, Azâimu Sucûd, yânî vazgeçilmeyecek olan secdeler Benû Isrâîl, el-Isrâ, Ve'n-Necm, el-lnsikaak ve Ikra' bi's-mi Rabbike olmak üzere bestir. Yine Ibnu Ebî Seybe'nin Alî'den rivayetine göre Azâimu Sucûd, Elîf Lâm Tenzil, Hâ Mîm, Ve'n-Necmi, îkra' bi's-mi Rabbike olmak üzere dörttür. Azâimu Sucûd üçtür diyen de vardir.
Tilâvet secdesinin sebebi, okuma, isitme ve iktidâdir. Binâenaleyh okuyan secde edecegi gibi, isiten de secde eder. Cemâat içinde olup isitmeyen de, imâma uyarak secde eder. Hanefîler'e göre tilâvet secdesi okuyana, kasidli kasidsiz isitene vâcibdir. Çünkü Hakk Taâlâ söyle buyurur:
a. " jjâilj M oijüi \j& tss iiij a>Uj/5l (4ILIÎ = Onlara ne oluyor ki îmân etmiyorlar, karsilarinda Kur 'ân okundugu vakitte secde etmiyorlar * '(el-fnsikaak:20-21);
b. "tj-i^tj Âi i_.ILJj= Artik Allah'a secde edip ibâdet etfim'z"(el-Hacc:77);
c. " u^ij i>-ij = Secde edip Allah'a yakinlik peyda «_/*'{el-Alâk:i9). Son iki âyetteki emirler vucûb için oldugu gibi, ilkinde de Kur'ân'i isitip secde etmeyenler, Allah tarafindan kötüleniyor.Zemm ve kötüleme ise ancak vacibin terkine terettüb eder.
Safiî'ye göre tilâvet secdesi müekked sünnettir. Bir rivayete göre Mâlik, Imâm Ahmed, Isjiâk, Evzâî, Dâvûd Zahirî de sünnettir demislerdir.
[2]

Müellif Buhârî niçin Ve'n-Necmi ile basladi? dersen; çünkü bu, içinde secde bulunup ilk indirilen sûredir diye cevâb veririm. Nitekim Buhârî'deki tsrâîl rivayetinde böyle sabittir. îkra' Sûresi ilk indirilen sûre oldugunda icmâ' vardir diye i'tirâz edilirse, Ikra'dan ilk nazil olan bas tarafidir. Onun geri tarafi Ebû Cehl'in Peygamber'i namazdan nehyetmesi hakkindaki hadîs delâleti ile daha sonra nazil olmustur diye cevâb verilir. Müellif bu hadîsi yine burada, Peygam-ber'in Bi'seti'nde, Magâzî'de ve Tefsîr'de getirmistir (Kastallânî).

[3] Bu hadîste secde tasrîh edilmedi. Fakat Taberânî'nin el-Mu'cemu's-Sagtr'indeki Alî hadîsinde t« tasrîh vardir. Alî (R): Peygamber (S) sabah namazinda Tenzîl es-Secde Sûresi'nde secde etti, demistir (Kastallânî).

tbnu Battal: Âlimler, es-Secde Sûresi'nde secde etmek üzerine ittifak etmisler, ancak bu sûre ile kilman namaz içindeki secde hususunda ihtilâf eylemislerdir, demistir (Ibn Hacer).

Bu hadîs, Cumua Kitâbi'nda da geçmis ve gerekli açiklamalar orada verilmisti.

[4] Hadîs metninde geçen azâim, azîmet'in cem'idir. el-Azm, ve'l-Azîm, ve'1-Azîme bir nesneyi islemege kat'î kalb baglamakla kasd ve teveccüh kilmak ma'nâsma-dir. Bir kavle göre bir iste ciddi sa'y ve ihtimam eylemek ma'nâsinadir...

el-Azâim, azîme'nin cem'idir,... ve Allah Taâlâ'nm kullarina emr ve îcâb eyledigi farzlardan ibarettir (Kaamûs Ter.).

Azîme, aslinda bir seye gönül baglamak ma'nâsma konulmus iken, sonra Allah'in emir ve îcâb eyledigi farzlarda kullanilmistir.

Sâd Sûresi'ndeki secdenin subûtu hakkinda pek ihtilâf yoktur. Yalniz Ihtilâf, bu 'secdenin azîmetli secdelerden, yânî kat'îyetle emredilmis ve farz kilinmis secdelerden olup olmadigindadir.

imâm Safiî, îbn Abbâs'm metindeki "Sâd, azîmetli secdelerden degildir.." sözüyle hüccet getirerek: "Sâd secdesi vâcib degildir. Bu bir sükür secdesidir. Namaz hâricinde müstehâb olarak secde edilir; namazda haramdir" demistir.

Ebû Hanîfe ile ashabi ise Ibn Abbâs'in mücerred içtihadini ifâde eden bu rivayetle amel etmeyip, Buhârî'nin Sâd Sûresi'nin tefsîrindeki nassa dayanan ve Peygamber'in fiilini bildiren rivayetlerini tercîh etmislerdir

[5] Ibn Abbâs'in bu hadîsi, bundan sonra gelecek olan bâbda mevsûlen sevk edilmistir (4. Bâb'in 5 rakamli hadîsi).

[6] Bu hadîs de, küçük lâfiz farkiyle, bâblarin bas tarafinda geçmisti.

[7] Buhârî'nin tilâvet secdesi için abdest almanin sart olmayacagina, müsriklerin abdestsiz olarak secde etmeleri ve Peygamber'in onlari bundan nehy etmemesiyle istidlal eylemesi, bu secde için abdestin sart olmasi cevazindan dolayi müs-killikten hâlî olmaz. Lâkin Peygamber onlari bundan nehyetmedi. Çünkü onlar inatçilar ve itaatsizlerdi. Onlara abdest almakla emretseydi, bu onlara te'sîr etmeyecekti. Yoksa sucûdun abdestsiz caiz olacagindan degil (Sâh Veliyyullah, Serhu TerScimi Sahîhi'l-Buhârî, s. 93).

[8] Asîlî rivayetinde böyle "gayr" lâfzinin hazfi iledir. Ekseriyetin rivayetlerinde ise "t^'i j- > ^-. = Ibn Umer abdestsiz olarak secde ederdi" seklindedir.

Birincisi sahâbînin hâline en lâyik olandir, Ibn Ebî Seybe, Ubeydu'bnu'l-Hasen tarîkinden; o da kendisi gibi oldugunu söyledigi bir adamdan; o da Saîd ibn Cu-"¦! beyr'den rivayet etti ki, Ibn Cubeyr: îbn Umer binek devesinden Iner, su döker, sonra binerdi ve secdeyi okur, abdest almiyarak secde ederdi, demistir (Ibn Hacer).

[9] Bu hadîste müsriklerin müslümânlarla beraber secde etmelerine âid bilgiler, insâattan Tefsir Kitâbi'ndaki rivayette gelecektir.

[10] Buhârî bu baslikla, alt taraftaki hadîsleri, Kur'ân'in el-Mufassal bölümünde su-cûd yoktur yâhud husûsiyle en-Necm Sûresi 'nde secde yoktur diye hüccet yapanlara karsi reddi isaret ediyor. Çünkü bu halette o sûrede sucûdu terketmek, mutlak olarak terkedildigine delâlet etmez. Zîrâ bu terkteki sebeb, o anda ya abdestsiz bulunmasi, yâhud vaktin kerahet vakti olmasi yâhud o zaman cevazi beyân Için terketmis olmasi ihtimâlleri olabilir. Bu sonuncu Ihtimâl, ihtimâllerin en râcih olanidir. Safiî de buna cezm etmistir. Çünkü sayet vâcib olmus olaydi, bundan sonra elbette ona secde etmesini emreylerdi (îbn Hacer).

[11] Bundan evvel geçen îbn Mes'ûd ve ibn Abbâs hadîslerinde Peygamber'in bu sûrede secde ettigi sabit olmustu. Burada ise Zeyd ibn Sabit, Peygamber'in secde etmedigini söylüyor. Bu ifâde, bundan Önceki hasiyede isaret edilen ihtimâllerden biri veya bâzisindan dolayi secde edilmedigini gösterir.

[12] Bed'u'1-Ezân Kitâbi'nda geçen rivayet ile buradaki 6. babin 8. hadîsindeki rivayet, daha tafsîlli olarak söyledir:

Râvîlerden Nufey1 es-Sâig dedi ki: Bir defa Ebû Hureyre'nin ardinda yatsi namazi kildim. Izâ 's-semâu insakkat Sûresi'ni okuyup secde yerinde secde etti. Bu nedir? diye sordum. O da: Ebû'I-Kaasim (S)'in ardinda ben de bu secdeyi yaptim. Binâenaleyh O'na kavusuncaya kadar bu secdeyi hep yapip duracagim, cevâbini verd

Secde yeri bir kavle göre: Ve karsilarinda kur'ân okundugu zaman secde etmiyorlar"(el-lnsikaak:21) âyeti, diger kavle göre de sûrenin sonudur.

Ebû Seleme'nin ve Nufey' es-Sâig'in, Ebû Hureyre'ye secde etmesinin sebebini sormalari, Kur'ân'in Mufassal bölümünde secde olmadigina dâir sayi' olmus bulunan zaîf rivayettir. Hâlbuki Ubeyy ile Ibn Abbâs'in mevkuf veya mür-sel olan o hadîslerine karsi, Ebû Hureyre'nin bu sahîh rivayetleri kuvvetli hüccettir.

Ebû Hureyre'nin yedinci hicret senesinde îmân etmis oldugundan, Islâmi müteahhir oldugu hâlde, Peygamber'in bu sûrede secde etmesini haber vermesi, Medîne'ye gelmesinden sonra secde etmedigi hakkindaki rivayeti çürütür. Zîrâ kaaideten müsbit olan delil, nâfîye karsi hüccetlikte öne geçirilir.

Bu hadîste Imâm Mâlik aleyhine iki hüccet vardir: Imâm Mâlik hem farzda secde âyeti okundugu zaman -meshur kavline göre- secdeyi mekruh görür, hem de el-Insikaak Süresi'nde secdenin varligina kaail degildir.

Hanefi'ler, Sâfiîler, Hanbelîler bu sûrede secde olduguna kaaii olmuslardir.

Nafile namazlarda secde âyeti okumanin cevazinda ise, imamlar arasinda f yoktur.

[13] Yânî secde bize senin cihetinden taalluk ettigi için, sen bizim imamimiz ve met-bûumuzsun demektir. Ibri Mes'ûd'un Temîm ibn Hazlem ile olan bu kissasini Saîd ibn Mansûr, es-Sünen'inde; Ibn Ebî Seybe el-Musannafmda ve Beyhakî es-Sünen'inde mevsûl olarak rivayet etmislerdir.

Buhârî, Ibn Mes'ûd'un bu rivayetini, tilâvet secdesinde muste'mi' (-dinleyici)in okuyucuya tâbi' olacagi mes'elesini te'yîd maksadiyle getirmistir. Nitekim bâb altindaki hadîs de bu mes'elenin umûmî bir delili olmaktadir. Beyhakî de, Atâ ibn Yesâr'dan su sözleri rivayet etmistir: Atâ söyle demistir: Bana balig oldu ki, biri Peygamber'in huzurunda Kur'ân'dan bir secde âyeti okudu. Okuyan secde etti; Peygamber de ona uyarak secde etti. Sonra bir digeri de böyle bir âyet okuduktan.sonra secde etmedi de, Peygamber'in secde etmesini bekledi. Beklemesi uzayinca: Yâ Rasûlallah, ben secde âyeti okudum, secde etmedin, demis. Peygamber cevaben: "iÜ- Uj^-öj^-jI» ÜIüi cji — //nâmimiz sensin, secde edeydin, bizde seninle beraber secde ederdik" buyurmustur. Aynî burada söyle diyor: Rasûlullah'm ve Ibn Mes'ûd'un secde etmeyi okuyucunun sucûduna ta'lîk etmeleri "Sen secde et ki, biz de edelim" ma'nâsi-nadir, yoksa ' 'Secde etmezsen, biz de etmeyiz" demek degildir. Zîrâ secde, oku-yucuya âid oldugu gibi, isitene de âiddir. Tilâvet eden secde etmedigi takdirde sâmi'den sakit olmaz. Bu, ashabimiz Hanefî fakîhlerinin mezhebidir. Mâlikîler ise, sâmi'a secde terettüb etmez de müste'mi'a eder derler. Hanbelîler'e gelince, onlar: "Okuyan secde etmedikçe müstemi' secde etmez" derler.

[14] Peygamber'in bu fiili " jg-" ile anlatildigi için, bunun devamli oldugu anlasilir

[15] Müslim yine Ibn Umer'in bu hadîsini, baska bir tarikten söyle rivayet etmistir:

= öyle olurdu ki, Rasûlullah (S) Kur'ân okuyup yaninda sikisik bulundugumuz vakitte de bize secde ettirirdi. O kadar ki, bâzilarimiz secde edecek yer bulamazdi; bu da namaz hâricinde olurdu".

Bu rivayet " UJJ = Rubbemâ" lâfzi Ile baslamistir. Bu lâfiz hem "nâdI-ren", hem de "çok kerre" ma'nâsina zidd ma'nâli kelimelerdendir. Burada çokluga delâlet ettigi Buhârî'nin " otf = Kâne" rivayeti üstünlük kazaniyor. Müslim'in rivayetinden, burada kasdedilen izdihâmh secdenin namaz içinde vâki' bir secde olmadigi da anlasilmaktadir

[16] Bu bâb altinda gelecek olan hadîs ile daha önce geçen Zeyd ibn Sabit hadîsinden dolayi bu görüste bulunuyorlar. Onlara göre el-Insikaak: 20-21. âyeti ile, " iji^ij iii ijül.ii = Artik Allah'a secde edip, ibâdet eyleyiniz "(en-Necm:62); " v.^'j J*^*ij = Secdeet ve Allah'a yakinlik peyda et" (eI-A'Iâk:I9) âyetleri vucûba degil, nedbe yâhud namazdaki secdeye hamledilmistir. Yâhud farz namazda vu-cûb, tilâvet secdesinde nedbe hamledilmistir.

[17] Imrân'm bu sözünü Ibn Ebî Seybe, sahih bir isnâd ile mevsûl olarak rivayet :.. etmistir. Dinleyiciye vâcib kilmayinca, tesadüfen isitene vâcib kilmamasi evleviyettedir.

[18] Selmân'in bu haberini Abdurrazzâk, Ebû Abdirrahmân es-Sulemîtarîkiyle mev-sûlen rivayet etmistir. O söyle demistir: Selmân, oturmus Kur'ân okumakta olan bir toplulugun yanina ugradi. Onlar secde âyetini okuyup secde ettiler. Imrân'a da secde etmesi söylendi. Bunun üzerine Imrân: Biz onu isitmek için gelmedik ki, demistir.

[19] Usmân'in bu haberini bu ma'nâ Ile Abdurrazzâk mevsûlen rivayet etmistir. Sami' ile müste'mi' arasindaki fark sudur: Müste'mI', isitmeyi kasdedip ona kulak tutan kimsedir. Sami' ise, kasdetmeksizin; tesadüfen isilen kimsedir.

[20] Ibn Sihâb'm bu haberini Abdullah ibn Vehb, Yûnus'tan olmak üzere mevsûlen rivayet etmistir.

iste bâb basligina delîl olan yer, burasidir. Çünkü vâcib olan secde, emniyet hâlinde binek üzerinde edâ edilmez

[21] Sâib ibn Yezîd (R) Medîne'de en son vefat eden sahâbîdir. Hicrî 82 yilinda vefat etmistir.

Kaass, kissalar, haberler ve va'zlar okuyan hikayeci demektir. Kur'ân okumayi kasdetmeksizin naklettigi haberler, va'zlar ve kissalar arasinda tilâvet secdesi olan âyeti okudugu sirada... demektir.

[22] Umer'iti bu sözü, tilâvet secdesinin vâcib olmayacaginda zahirdir. Çünkü muhtar olarak fiili terkedenden günâhin kalkmasi, bunun vâcib olmadigina delâlet eder. Umer bunu bir sahabe toplulugu önünde söyledigi hâlde, hiçbir kimse tarafindan redd olunmadigindan dolayi, sükûtî bir icmâ' olmaktadir

[23] Ismâîlî ile Beyhakî ve digerleri bunu böylece rivayet etmislerdir (Ibn Hacer).

[24] Bu hadîse âid açiklamalar, ayni kitabin 6. bâbindaki 8. hadîsin hasiyesinde verilmisti.

[25] Yânî bu kimse ne yapacaktir? Buhârî bu mes'elede imamlar arasinda ihtilâf oldugu için, bâb basligini böyle kesin bir hüküm ifâde etmiyecek sekilde tertîb etmistir. Imamlardan kimi, öndeki mü'min kardesinin sirtina secde eder demis, kimi de, önündeki secdesini yapip bitirinceye kadar bekler, sonra secde eder demistir.

[26] Taberânî'nin rivayetinde: " ^^ A^ <> j*-/ ***~î j^= O kadar ki, adamlar birbirinin sirti üzerine secde etti" ziyâdesi de vardir. Buna göre kalabalikta birbirinin sirtina da tilâvet secdesi yapilacagi anlasiliyor. Bunun caiz olup olmadigi mes'elesine gelince, Beyhakî'nin sahîh bir isnâd ile rivayet ettigi Umer hadîsi,

1 bunun namazda bile caiz oldugunu gösterir:

Umer: "Farz olan namazda izdihamdan dolayi alnim yere koyup secde etmeye kaadir olmayan kimse, mü'min kardesinin sirtina secde etsin" der imis. Bundan dolayi Sufyân es-Sevrî, Sa'bî, Küfe fakîhleri, Ahmed Ibn Hanbel, Is-hâk ibn Râhûye ve Ebû Sevr buna kaail olmuslardir. Ibn Umer'in azâdhsi Nâ-fi': îmâ ile yetinilir, der. Atâ ibn Ebî Rebâh ile Zuhrî'ye göre ise bekler, Önündeki kalkinca kendisi secde eder. Imâm Mâlik ile ashabi da böyle söylerler. Hattâ mü'min kardesinin sirtina secde ederse namazi tekrar kilar derler. Önündeki kimsenin sirtina farz namazda secde etmeyi caiz görenlere göre tilâvet secdesinde bu, evleviyetle caizdir. Çünkü namazda sucûd farzdir, tilâvet secdesi ise farz degildir